

Matjaž Mikoš

DELO

sob, 16.07.2016, 09:00

Da bi bilo po nesreči bolje kot prej

Uvedimo obvezno zavarovanje pred naravnimi nesrečami – podobno avtomobilskemu.

Ključne besede: [Naravne nesreče](#), [zavarovanje pred naravnimi nesrečami](#), [zmanjšanje tveganja](#)

Učimo se od narave, saj je narava najboljši učitelj. Ekstremni naravni dogodki so vedno mogoči, absolutne varnosti pred njihovim delovanjem ni, čas po poplavi je hkrati čas pred (naslednjo) poplavo.

Narava ne pozna katastrof in »naravnih nesreč«. Obsežne poplave, ki so prizadele različne dele Evrope v prvih dneh junija letos, so spet opozorilo, da je samo vprašanje časa, kdaj bo vodna ujma spet zajela nekatere dele Slovenije. Izkoristimo čas, ki nam ga je naklonila narava med dvema ujnama, in širimo kulturo sobivanja z naravnimi ujmani, vsak posameznik ali ustanova skladno s svojimi možnostmi in svojo odgovornostjo glede na vlogo, ki jo ima v družbi.

V Švici se pripravljajo na ekstremne dogodke

Tveganja, ker smo izpostavljeni nevarnim naravnim dogodkom, kot so potresi, požari, poplave ali snežni in zemeljski plazovi, moramo razumeti in se nanje čim bolje pripraviti. Prostorsko moramo ugotoviti, kje obstajajo potrebe po ukrepanju, kakšne so, in jih razdeliti po prioriteti izvedbe. Vsega ne moremo narediti naenkrat, lahko pa drugo za drugim.

Ali se v Sloveniji dovolj zavedamo odgovornosti za zmanjšanje tveganj naravnih nesreč?

Na nedavno končani [13. kongres Mednarodnega raziskovalnega združenja Interpraevent](#) s sedežem v Celovcu v Avstriji, ki je potekal v Luzernu v Švici, je prišlo 550 strokovnjakov, iz Slovenije štirje – žal nihče iz slovenske javne uprave. Torej premalo izkoriščamo odlične priložnosti za izmenjavo mnenj, izkušenj in ne vidimo primerov dobre prakse drugje v svetu.

V Švici so v desetletjih relativnega zatišja do obsežnih poplav leta 1987 gradili vodno infrastrukturo za varovanje pred naravnimi nesrečami. Po obsežnih poplavah 1987 so ugotovili, da je nujno treba izdelovati robustnejšo infrastrukturo; takšno, ki lahko »vzdrži« tudi obremenitve ob ekstremnem dogodku z večjo intenziteto od projektne dogodka.

Na tak primer ekstremnega dogodka se je treba pripraviti vnaprej, saj gre

Reach: 290.488

Country: Slovenija

2 / 4

za preostalo tveganje, ki presega varnost, zagotovljeno z že izvedenimi (tehničnimi) ukrepi. Hkrati je treba znati razlikovati med stopnjo varovanja glede na pomen zemljišča oziroma infrastrukture – na primer travnik ali bolnišnica.

Kljub spremembam v odnosu do naravnih tveganj so Švico leta 2005 spet prizadele velike poplave, povzročile so za tri milijarde švicarskih frankov škode. S poglobljeno analizo po poplavah so ugotovili, da na znanih poplavno ogroženih območjih živi 1,8 milijona prebivalcev (petina prebivalstva Švice), vrednost potencialne škode (nepremičnin) na teh območjih pa je bila ocenjena na 48 milijard frankov; s poplavami je potencialno ogroženih tudi 1,7 milijona delovnih mest (32,5 odstotka vseh v Švici).

Slovensko drobnjkarstvo

V Sloveniji primerljivi podatki govorijo o 2000 km² (10 odstotkov ozemlja) in 7,3 odstotka prebivalstva (ocena iz leta 2012), ki živijo na območjih poplavljanj, poplavne škode pa so v zadnjih 25 letih v Sloveniji presegle dve milijardi evrov; samo v zadnjih desetih letih več kot 1,2 milijarde evrov.

Za izvedbo aktivnosti po evropski poplavni direktivi iz leta 2007 in za izvajanje tako gradbenih kot tudi negradbenih ukrepov obvladovanja poplavne ogroženosti bi samo na najbolj izpostavljenih območjih v Republiki Sloveniji po strokovni oceni potrebovali okoli 600 milijonov evrov.

Kako zagotoviti sredstva, ko za redno vzdrževanje vodne infrastrukture namenimo leta 2016 le 1,5 milijona evrov oziroma šest odstotkov od načrtovanih 25 milijonov evrov na leto – to je manj kot petino od osmih milijonov evrov, na leto vloženih v zadnjih letih!? Urejanje vodotokov iz sredstev vodnega sklada na območju spodnje Save zaradi gradnje hidroelektrarn ne more nadomestiti rednega vzdrževanja vodnega režima na območju celotne Slovenije.

Ne več žrtve, ampak preprečevalci

Na področju zmanjšanja tveganja za nesreče se je svet premaknil od vprašanja »Kaj storiti?« k vprašanju »Kako to storiti?«. Značilen je prehod iz varstva pred škodljivim delovanjem voda in zagotavljanja varnosti ali obvladovanja nesreč v obvladovanje tveganja nesreč, kot jasno določa sendajski okvir za zmanjšanje tveganj nesreč 2015–2030.

Omenjeni dokument je marca 2015 v Sendaju na Japonskem podpisala tudi Republika Slovenija, o čemer smo poročali na teh straneh (Delo, 30. marca 2015). Gre za drugačno obvladovanje in zmanjšanje tveganj za nesreče, ki v ospredje postavljajo človeka in njegovo aktivno sodelovanje pri odločanju. Velik pomen je namenjen zavedanju posameznikov in povečanju njihove lastne soodgovornosti za povečevanje odpornosti na naravna tveganja. Deležniki niso le pasivni »škodni potencial z različno stopnjo ranljivosti«, torej pasivne potencialne žrtve ali »škodni elementik« ob naravnih tveganjih, ampak aktivne osebe, ki spodbujajo spremembe na tem področju in odločajo o našem skupnem ravnanju.

Reach: 290.488

Country: Slovenija

3 / 4

Pri novem načinu obvladovanja tveganj gre za prepoznavanje gonilnih sil tveganja nesreč. Gre za pripravljenost družbe, da ne odpravlja posledic naravnih nesreč na način, ki »le« vzpostavlja stanje pred nesrečo, ampak bi vzpostavljali boljše stanje, kot je bilo pred nesrečo (ang. build back better). Gre tudi za povečanje odgovornosti vseh za obvladovanje tveganj nesreč in za usklajevanje njihovih prizadevanj.

Ni nedovoljenih vprašanj

Skladno s sendajskim okvirom so države odgovorne za zmanjšanje tveganja nesreč. Toda država ni edina odgovorna. V ospredju so porazdeljena odgovornost države, regionalnih in lokalnih skupnosti, različnih gospodarskih sektorjev in drugih deležnikov. Nujno je popolno sodelovanje države na vseh ravneh, tako zakonodajne kot tudi izvršne oblasti.

Pri uresničevanju moramo spoštovati človekove pravice, sodelovati morajo vsi deli družbe. Zato je pri novem načinu obvladovanja zelo pomemben sociološki pogled na obvladovanje tveganj, z mreženjem strokovnjakov in deležnikov, s krepitvijo družbenega dialoga, kjer ni nedovoljenih vprašanj in kjer so dostopna vsa dejstva za odločanje.

Gre za razlike v dojemanju in sprejemanju različnih tveganj. Ker pri tem uresničujemo različne politike, moramo skrbeti za njihovo prepletenost. Ena od posebnosti novega obvladovanja je krepitev zmožnosti družbe, da obvladuje naravna in druga tveganja.

Naloga stroke in odgovornost politike

Glavno vodilo sendajskega dokumenta je, da sicer vemo, kaj storiti, ne vemo pa kako. Ker stroke ve, kaj nam je storiti, se sprašujem, ali ve država, kaj je treba storiti njej? Ali se država Slovenija zaveda svoje odgovornosti na tem področju? Ali lahko prelagamo rešitve, ki jih poznamo, v neskončnost? Zakaj? Ker se vzorec naravnih dogodkov s škodami ne ujema z vzorcem volitev na štiri leta? Prepričati moramo znati politiko, kaj so kratko-, srednje- in dolgoročne prednosti ter koristi zmanjševanja tveganja nesreč. Morda je to res naloga stroke, a je hkrati tudi odgovornost politike, da to hoče slišati in potem tudi izvesti. Na področju varstva pred ?? kodljivim delovanjem voda in za redno vzdrževanje vodnega režima ustanovimo družbo, ki bo s sredstvi vodnega sklada izvajala zmanjševanje tveganja.

Kaj lahko storimo v Sloveniji

S spremembo zakonodaje preskočimo od obrambe pred naravnimi nevarnostmi (varstva pred škodljivim delovanjem voda po zakonu o vodah 2002) v ukrepe kulture (so)bivanja z naravnimi tveganji. Povežimo deležnike in ustanovimo konference o vodah, kot jih je zapovedal zakon o vodah (2002, člen 163).

Prenova zakona o urejanju prostora je priložnost, da povežemo rezultate ocenjevanja naravnih nevarnosti in tveganj po zakonu o vodah s postopki prostorskega načrtovanja in usmerimo rabo prostora na varnejša območja

Reach: 290.488

Country: Slovenija

4 / 4

ali predpišemo posebne pogoje gradnje na nevarnih območjih.

Za redno vzdrževanje vodne infrastrukture, ki je namenjena varstvu pred škodljivim delovanjem voda (to je poplav, hudournikov, plazov ...) in je ocenjena na slabo milijardo evrov, je sedanji sistem koncesij neprimeren, zato ustanovimo državno družbo in ji namenimo redna letna sredstva za vzdrževanje dosežene današnje ravni varnosti v višini vsaj dveh odstotkov vrednosti infrastrukture, ki jo vzdržuje.

Namesto vsakokratnega sprejemanja sanacijske zakonodaje po poplavah sprejmemo sistemsko zakonodajo, uvedimo poseben sklad za financiranje preventivnega delovanja in odpravljanje posledic naravnih nesreč ali uvedimo obvezno zavarovanje pred naravnimi nesrečami – podobno obveznemu avtomobilskemu zavarovanju. Če je Republika Slovenija leta 2015 podpisala v Sendaju na Japonskem mednarodno zavezujoč dokument, pričakujem kot njen državljan, da ga bo odgovorno uresničevala.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

Foto: